

Qarabağın tacı Şuşa

*Əziz Şuşa, sən azadsan!
Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!
Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!*

Vətənimizin hər guşəsi onun keçmiş əzəmətini əks etdirən silinməz izlərlə zəngindir.

Əsası 1752-ci ildə Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən qoyulan və bu il 270 illiyi qeyd olunacaq Şuşa şəhəri zəngin inkişaf yolu keçib, Azərbaycanın və bütün Cənubi Qafqazın mədəni və ictimai-siyasi həyatında müstəsna rol oynayıb.

Şuşa şəhərinin ötən əsrin 70-ci illərində sürətli inkişafı ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Şuşanın çiçəklənməsi XVIII əsrdən başlayıb. Şuşa şəhəri bir zamanlar Azərbaycanın ən mühüm şəhərlərindən birinə çevrilib, onun dövrəsində böyük və güclü sədd çəkilib çox saylı sənətkar məhlələri yaradılıb, ticarət əlaqələri genişləndirilib. Şuşalı tacirlər İran şəhərləri və Moskva ilə ticarət əlaqələri saxlayırdılar, hətta burada Pənəhəbad adlanan gümüş sikkə zərb edilirdi. Şuşa XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Qafqazın musiqi mərkəzinə çevrilib, hətta Şuşaya "Qafqazın sənət məbədi", "Kiçik Paris", "Azərbaycan musiqisinin beşiyi" və Zaqafqaziyanın Konservatoriyası deyirdilər. Qədim tarixə malik Topxana meşəsi Şuşanın nadir sərvətlərindən biridir. Topxana meşəsi Şuşa ətrafındakı torpaqların 20 faizini əhatə edir. Şuşa şəhəri 1992-ci il may ayının 8-də erməni birləşmələri tərəfindən işğal edilib.

Azərbaycanda Sovet dövlətinin ilk illərində 1921-ci ildə Şuşa yeni yaradılmış Dağlıq Qarabağ Muxtar vilayətinin mərkəzi kimi müəyyənləşdirilib. Lakin bu qərar 1923-cü ildə dəyişdirilib və mərkəz Xankəndinə köçürülüb.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Şuşanın ölkəmiz üçün dəyərini bu sözlərlə ifadə edib: "Şuşasız Qarabağ, Qarabağsız isə ümumiyyətlə Azərbaycan yoxdur". Prezident İlham Əliyevin bildirdiyi kimi Şuşa təkcə şuşalılar üçün yox, bütün azərbaycanlılar üçün, vətəni, millətini sevən hər bir vətəndaşımız üçün əziz bir şəhərdir, əziz bir torpaqdır, əziz bir qaladır, əziz bir abidədir.

Ali Baş Komandan İlham Əliyev "Dünya Azərbaycanlılarının Həmreylik günü" və "Yeni il" münasibətilə xalqa müraciətində 2022-ci ili Şuşa ili elan etdi, yanvarın 5-də isə bununla bağlı sərəncam imzaladı. II Qarabağ müharibəsi nəticəsində Azərbaycanın nəzarət

altına aldığı Şuşa ölkənin mədəniyyət paytaxtı elan edilib. 2020-ci il noyabrın 8-də prezident, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev Şuşanın işğaldan azad olunması müjdəsini verərək xalqımıza böyük qürur, sevinc və fəxarət bəxş etdi. Azərbaycanın 28 illik həsrətinə son qoyuldu və xalqımızın tarixi-mədəni irsində xüsusi yeri olan Şuşa geri qaytarıldı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 28 il yarım işğal altında olan Şuşa azad edildi, Şuşa indi azaddır, biz Şuşaya qayıtmışıq, biz bu tarixi qələbəni döyüş meydanında qazandıq, cümlələri Azərbaycanın son 100 illik tarixinin ən möhtəşəm müjdəsidir. Azərbaycan bəlkə də son bir əsrdə bu qədər sevinc, qürur yaşamayıb. 44 günlük Vətən müharibəsi və tarixi qələbəmiz Azərbaycan xalqının nəyə qadir olduğunu göstərdi. Bəli, qürurla deyə bilərik ki, bu gün biz qalib ölkənin vətəndaşıyıq. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı xoşbəxtkdir ki, bu tarixi qələbənin şahidi oldu. Buna görə xalqımıza bu xoşbəxtliyi və tarixi qələbə sevincini yaşadan müzəffər ordumuza borcluyuq. Azərbaycan ordusunun 8 noyabr zəfərinin baş memarı bu zəfərin başlıca müəllifi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Ali Baş Komandan İlham Əliyevdir. Ali Baş Komandan 44 günlük Vətən müharibəsində əsl sərkərdəlik qabiliyyətini ortaya qoydu. 2022-ci ilin Şuşa ili elan edilməsi təsadüfi deyil, bu il Şuşa şəhərinin 270 illiyi tamam olur. 2021-ci il 14 Yanvar tarixində Prezidentin ilk Şuşa səfərindən etibarən Şuşanın bərpası başlandı və qısa müddət ərzində böyük işlər görüldü. II

Qarabağ müharibəsində Şuşanın azad edilməsi hər kəsi heyran edir, çünki Şuşa topla, tufənglə, tankla deyil, Azərbaycan oğullarının mərdliyi, cəsarəti sayəsində düşmən tapdağından qurtuldu. Əlbəyaxa döyüşlə igidlərimiz bu torpağı canları, qanları bahasına geri aldılar. Mayın 7-də Şuşanı mədəniyyət paytaxtı elan edən Prezidentin qərarında bildirilir ki, şəhərin Ermənistan ordusu tərəfindən işğalı onun tarixi, mədəni irsinin məhvi ilə nəticələnib. 1989-cu ildən 1991-ci ilə qədər Cıdır düzündə "Xarıbülül" mahnı festivalı keçirilib. Festival 30 ildən sonra may ayının 12-də yenidən Şuşada keçirilib. Cıdır düzündə hər il may ayında "Xarıbülül" festivalları keçirilirdi. 2022-ci il aprelin 22-də Şuşa şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının 5-ci qurultayı işə başlayıb, aprelin 23-dək davam edən Zəfər qurultayında 65 ölkədən 400 nəfərə yaxın diaspor iştirak edib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev qurultayda geniş nitq söyləyərək: "Biz bu gün azad Qarabağda, azad Şuşada Dünya Azərbaycanlılarının qurultayını keçiririk, bu qurultayın adı Zəfər qurultayıdır və bu, təbiidir. Çünki, tarixi zəfərdən sonra ilk dəfədir ki, Dünya azərbaycanlıları toplaşır, qurultay keçirir və ümumiyyətlə, zəfər adı xalqımıza çox yaraşır. Biz buraya zəfər yolu ilə gəlmişik, siz buraya zəfər yolu ilə gəlmisiniz, qurultayın adı zəfər qurultayıdır"- kimi dediyi sözlər xalqımıza bir daha ruh yüksəkliyi, qürur, sevinc bəxş edir və onlarda vətənpərvərlik hisslərini daha da alovlandırır. Xatırladaq ki, Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2021-ci ildə, II qurultay Prezident İlham Əliyevin sərəncamına əsasən 2006-cı ildə, III qurultay 2011-ci ildə, IV qurultay isə 2016-cı ildə keçirilib.

Şuşanın azad edilməsi son əsrdə Azərbaycan tarixinin ən şanlı qələbəsidir.

Qarabağın tacı olan Şuşa xalqımız üçün müqəddəs, əziz məkandır. Şuşa sevgisi hər bir azərbaycanlının mənəvi varlığının ayrılmaz parçasıdır.

Burada Elvin Elxanoğlunun bu misraları yadımıza düşür.

**Bundan sonra Xarıbülül,
Qorxa-qorxa açmayacaq,
Qədim Şuşa qalasına,
Düşmən ayaq basmayacaq.**

**Vəlisoy Şələlə,
ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət
Pedaqoji Kollecinin tarix müəllimi**